

MEĐUNARODNA RADIONICA: INDEKS CIVILNOG DRUŠTVA

Glasgow, 19.-21. lipnja 2006.

Cilj je radionice bio organizirati forum koji se sastojao od partnera u provedbi projekta »CIVICUS-ov indeks civilnog društva« i odabranog kruga dionika te identificirati i raspraviti ključne nalaze istraživanja, kao i evaluirati projekt u razdoblju 2003.-2005.

Radionica je tragala za razmjenom naučenih lekcija i najboljih praksi u civilnom društvu. Nastojalo se ostvariti uvide, izazove i implikacije za jačanje civilnog društva. Htjelo se dobiti upute za primjenu projekta u budućnosti. Najavilo se pokretanje publikacije *Global Report on the State of Civil Society*, koja će biti rezultat nalaza u ovom projektu.

U radu radionice sudjelovalo je pedesetak predstavnika različitih organizacija, uglavnom istraživači i nastavnici sa sveučilišta, koji su provodili spomenuti projekt u zemljama iz kojih dolaze. Primjetno je bilo i sudjelovanje nekolicine uglednih istraživača civilnog društva te predstavnika različitih razvojnih agencija.

Kumi Naidoo, generalni tajnik CIVICUS-a, podsjetio je na nastanak projekta. Poslije prve publikacije *The New Civil Atlas*, koji je CIVICUS objavio 1997. godine javila se potreba za sustavnim mjerenjem razvijenosti civilnog društva. Prvotno se krenulo s idejom da bi se razvio instrumentarij sličan UNDP-ovom *Human Development Index*. Od ove se ideje brzo odustalo te se prihvatilo metodologiju koju je razvila skupina istraživača iz Centra za studij civilnog društva, Londonske ekonomske škole predvođene Helmutom Anheierom. Poslije pilot faze iz 2001. godine projekt je temeljem nove, izuzetno opsežne metodologije proveden u pedesetak zemalja širom svijeta. Hrvatska je bila zastupljena u oba spomenuta projekta.

Poznati istraživač civilnog društva te autor više zapaženih knjiga Alan Fowler održao je uvodno izlaganje »Prema civilno vođenoj promjeni«. Ilustrirajući kretanja u suvremenom svijetu, Fowler je istaknuo nastanak promjena koje se temelje na mobilizaciji ljudi koji traže partnerstvo s vladom i tržištem. Demokratizacija uglavnom ovisi o poticajima koji dolaze iz civilnog društva. Globalizirano tržište sve više dovodi u pitanje suverenost pojedinih država. Države se u tom kontekstu nalaze u nezahvalnoj situaciji i sve manje mogu utjecati na razvoj i na očekivane promjene. Građani imaju sve manje povjerenja u državu i u političke elite. Globalno dominirajuće tržište sve vodi prema robizaciji (*commodification*), deregulaciji i privatizaciji.

U ovakvim okolnostima civilno društvo kao sudionik teško može potaknuti značajnije promjene. Civilno usmjerena promjena može nastati tek onda ako civilno društvo iz pozicije sudionika postane protagonistom. Dobre primjere takvih promjena, prema Fowleru, već se sada može naći širom svijeta.

Rasprava o ovom izlaganju bila je uglavnom kritički intonirana i upozorila na stanje civilnog društva širom svijeta koje je na veoma različitim stupnju razvoja. Kapaciteti civilnog društva za vođenje civilno usmjerene promjene dosta su ograničeni.

U okviru šest različitih skupina zemalja raspravljani su rezultati koji su dobiveni po pojedinim zemljama. Poslije kratkih izlaganja predstavnika svake zemlje prikupljene su informacije o jakostima i slabostima civilnog društva. Poslije su raspravljane preporuke koje bi bile primjenjive za zemlje iz pojedine skupine.

Zemlje iz postkomunističke Europe, među kojima i Hrvatska, kao jakosti su istaknule: vrijednosti koje civilno društvo zagovara i prakticira, različitost civilnih organizacija, razvijenost organizacija koje se bave zaštitom okoliša te podmirivanje potreba marginalnih skupina. Među slabo-

stima istaknuti su problemi: niske participacije, transparentnosti, ograničenih resursa, slabog utjecaja na javne politike te nedostatak ljudskih resursa sa specifičnim znanjima i vještinama. Među preporukama za razvoj istaknute su ideje: odgovornosti organizacija civilnog društva prema građanima, unošenje tema civilnog društva u obrazovne programe, potreba samoregulacije, marketizacija postignuća i poticajni porezni okvir za rad civilnih organizacija.

Rasprava temeljem izvještaja sa svih skupina ukazala je na više sličnosti koje postoje među organizacijama civilnog društva. Niska, ili pak, smanjena participacija građana javlja se kao globalni fenomen. U razvijenim dijelovima svijeta civilno društvo daje značajan doprinos podmirujući socijalne potrebe te zagovarajući prava nekih društvenih skupina. U zemljama u razvoju civilne organizacije doprinose razvoju kulture civilnosti i javljaju se kao protuteža samovolji političkih elita.

Rasprava je ukazala da civilno društvo ima većeg utjecaja na društvo općenito, nego na različite javne politike. Istaknut je problem transparentnog djelovanja civilnih organizacija i njihove odgovornosti (*accountability*) što značajno dovodi u pitanje njihovu legitimnost. Kod analize odnosa s državom ukazano je na potrebno razlikovanje politike kao vlade i javne administracije koja obavlja stručne poslove. Upitnim se pokazala i činjenica o stalnom isticanju problema održivog razvoja civilnih organizacija. Ove su organizacije izložene »tržištu« i često im nisu potrebna sredstva kako bi dali značajan doprinos razvoju jer se njihov kapital nalazi u vrijednostima.

Panel rasprava u kojoj su kratka izlaganja održali predstavnici donatora ukazala je na potrebu standardizacije metodologije i skraćivanja vremena za provedu CIVICUS-ovog indeksa civilnog društva. Donatori vide korist za pojedine aspekte razvoja, međutim, nedostaju opsežniji uvi-

di s konkretnim rezultatima. Donatori su zainteresirani za nove oblike partnerstva za razvoj različitih dionika. Upozoreno je i na važnu činjenicu koja se odnosi na mogućnosti vlade da, u vremenu smanjenja troškova i smanjenja broja zaposlenih u državnim službama, surađuje s organizacijama civilnog društva.

Drugoga dana radionice održana su izlaganja: A. Folwer »Odnosi civilno društvo – donatori«, Carmen Malena »Postoji li u svijetu jedinstvena definicija civilnog društva«, David Bonbright »Ljudi, mreže, resursi - različita infrastruktura civilnog društva širom svijeta« te Monica Blagescu »Utjecaj civilnog društva na *policy* pitanja«. Ova su izlaganja bila poticaj za rasprave kroz koje su u četiri skupine prošli svi sudionici radionice. Interaktivni pristup i prijedlozi sudionika pomoći će u pisanju komparativnog uvida u stanje civilnog društva širom svijeta.

Rezultati po pojedinim područjima poslije su raspravljani u panelu. Odnosi civilnog društva i donatora u projektu CIVICUS-ov indeks civilnog društva bili su složeni i u većem je broju zabilježeno aktivno sudjelovanje donatora u provedbi projekta. Dodatno je raspravljeno značenje pojma donator i istaknuta poželjnost korištenja pojma financijer.

Pojam civilno društvo ima normativno značenje, k tome djeluje mobilizatorski i daje prostora različitim dionicima da iskažu svoje interese i poduzmu potrebne akcije. U svijetu postoje različite definicije civilnog društava i njima se nastoje opisati aktivnosti civilnih organizacija kao i njihove misije.

Infrastruktura civilnog društva podrazumijeva različite resurse: materijalne - financijske, institucionalne - ljudski resursi, intelektualne, etičke i slično. Razvoj infrastrukture kao omogućavajućeg okvira za razvoj civilnog društva dugoročnog je karaktera.

Utjecaj civilnog društva na javne politike razvija se sporo i u svijetu u tom

području postoji pluralizam različitih praksi. Kritičnim se ipak pokazuje djelovanje civilnog društva promjenom sustava vrijednosti. Davajući značaj civilnom društvu, civilno se društvo izgrađuje, a time i njegov utjecaj na javne politike.

Primjereni dio vremena sudionici radionice podijeljeni u radne skupine potrošili su na *ad hoc* SWOT analizu cijelog projekta nastojeći analizirati poziciju svih dionika. Istom logikom, u interaktivnom procesu, predložene su preporuke za buduću primjenu ovog projekta. Među preporukama isticala se potreba za fleksibilnijom metodologijom i projektom koji traje godinu dana. Preporučeni su organizirani naponi glede prikupljanja sredstava za provedbu projekta. K tome, istaknuta je potreba za boljom obukom i obrazovanjem organizacije koja će provoditi projekt na nacionalnoj razini. Istaknuta je potreba za dodatnim ulaganjem kako bi se relevantne dionike pridobilo na aktivno sudjelovanje u provedbi projekta.

Drugi dan radionice završio je panel raspravom »Mjerenje civilnog društva«. Dija-log istraživača, teoretičara i praktičara u organizacijama civilnog društva bio je, prije svega, osvrt na koristi koje su dobivene projektom »CIVICUS-ov indeks civilnog društva«. Ovaj je projekt nastao kao dnevna potreba opisivanja civilnog društva i njegovih aktivnosti različitim indikatorima. Mjerenje društvenih fenomena uvijek je rizično. Ovi oblici mjerenja dodatno su rizičniji ako se računa s komparativnošću. U raspravi se naglašavalo da se radi o sudjelujućoj raspravi koja je imala misiju učenja i iz vlastitog iskustva, zatim kontekstualizacije nalaza te onda mogućih usporedbi po analiziranim indikatorima sa sličnim zemljama.

Trećega se dana radionica bavila temom utjecaja koje je projekt ostvario u pojedinim zemljama. Organizacije koje su provodile projekte uglavnom su na dobitku i priskrbile su si značajan ugled te područja novog djelovanja. Organizacijama civilnog društva dana je mogućnost korištenja novih

znanja i informacija, a samo civilno društvo uvelike je sudjelovalo u provedbi projekta. Ostvarene su nove mreže koje su nosivi elementi infrastrukture civilnog društva. Vlade su uglavnom, u različitim razmjerima, pokazale interes za ovaj projekt i sudjelovale u njegovom provođenju. Navedeni su brojni primjeri vlada koje su na različite načine koristile rezultate projekta. Mediji su važni dionici razvoja civilnog društva i na različite su načine koristili rezultate dobivene u projektima pojedinih zemalja. Dio donatora aktivno je podupro projekt i sudjelovao u njegovoj provedbi. Dio donatora je temeljem rezultata projekta u pojedinim zemljama učinio nove strategije potpore razvoju civilnog društva. Drugi su dionici, kao što su gospodarski sektor i akademska zajednica, na dobitku glede provedenih projekta. Akademska je zajednica dobila važan izvor informacija koji može poslužiti kao važan izvor informacija glede obrazovanja o razvoju civilnog društva.

U okviru završne rasprave sudionici su se složili o ključnim problemima s kojima je suočeno civilno društvo širom svijeta, a to su: legitimitet, transparentnost, odgovornost (*accountability*) identitet i vladavina (*governance*).

Na kraju je provedena evaluacija radionice i najavljen je nastavak projekta.

Gojko Bežovan

ENHR KONFERENCIJA: STANOVANJE U EUROPI KOJA SE ŠIRI: TEORIJA, POLITIKA, PRIMJENA I SUDJELOVANJE

Ljubljana, 2.-5. srpnja 2006.

Europska mreža stambenih istraživača održala je godišnju konferenciju u Ljubljani od 2. do 5. srpnja 2006. godine. U radu kon-